

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 18. decembra 2014*

„Predhodno odločanje — Listina Evropske unije o temeljnih pravicah — Člena 19(2) in 47 — Direktiva 2004/83/ES — Minimalni standardi glede pogojev priznanja statusa begunca ali statusa subsidiarne zaščite — Oseba, upravičena do subsidiarne zaščite — Člen 15(b) — Mučenje ali nehumano ali poniževalno ravnanje ali kazen prosilca v izvorni državi — Člen 3 — Ugodnejši standardi — Prosilec, ki ima hudo bolezen — Neobstoj razpoložljivega ustreznega zdravljenja v izvorni državi — Direktiva 2008/115/ES — Vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav — Člen 13 — Pravno sredstvo s suspenzivnim učinkom — Člen 14 — Varovalni ukrepi pred vrnitvijo — Osnovni pogoji za bivanje“

V zadevi C-562/13,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo cour du travail de Bruxelles (Belgija) z odločbo z dne 25. oktobra 2013, ki je prispela na Sodišče 31. oktobra 2013, v postopku

Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve

proti

Moussi Abdidi,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi V. Skouris, predsednik, K. Lenaerts, podpredsednik, M. Ilešič, L. Bay Larsen (poročevalec), T. von Danwitz, J.-C. Bonichot, predsedniki senatov, K. Jürimäe, predsednica senata, A. Rosas, E. Juhász, A. Arabadžiev, sodniki, C. Toader, sodnica, M. Safjan, D. Šváby, sodnika, M. Berger in A. Prechal, sodnici,

generalni pravobranilec: Y. Bot,

sodni tajnik: V. Tourrès, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 24. junija 2014,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve V. Vander Geeten, odvetnica,
- za M. Abdido O. Stein, odvetnik,

* Jezik postopka: francoščina.

- za belgijsko vlado C. Pochet in T. Materne, agenta, skupaj z J.-J. Masquelinom, D. Matrayjem, J. Matrayjem, C. Piront in N. Schynts, odvetniki,
- za francosko vlado F.-X. Bréchet in D. Colas, agenta,
- za vlado Združenega kraljestva C. Banner, barrister,
- za Evropsko komisijo M. Condou-Durande in R. Troosters, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 4. septembra 2014

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago Direktive Sveta 2003/9/ES z dne 27. januarja 2003 o minimalnih standardih za sprejem prosilcev za azil (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 101), Direktive Sveta 2004/83/ES z dne 29. aprila 2004 o minimalnih standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da se jim prizna status begunca ali osebe, ki iz drugih razlogov potrebuje mednarodno zaščito, in o vsebini te zaščite (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 7, str. 96), Direktive Sveta 2005/85/ES z dne 1. decembra 2005 o minimalnih standardih glede postopkov za priznanje ali odvzem statusa begunca v državah članicah (UL L 326, str. 13) ter členov od 1 do 4, 19(2), 20, 21 in 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve (v nadaljevanju: CPAS) in M. Abdido, nigerijskim državljanom, glede odločbe o odvzemu socialne pomoči, ki jo je ta organ sprejel proti navedenemu državljanu.

Pravni okvir

Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin

- 3 Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisana v Rimu 4. novembra 1950 (v nadaljevanju: EKČP), v členu 3, naslovljenem „Prepoved mučenja“, določa:

„Nikogar se ne sme mučiti ali nečloveško in ponižujoče z njim ravnati ali ga kaznovati.“

- 4 Člen 13 te konvencije določa:

„Vsakdo, čigar pravice in svoboščine, zajamčene s to Konvencijo, so kršene, ima pravico do učinkovitih pravnih sredstev pred domačimi oblastmi, in to tudi če je kršitev storila uradna oseba pri opravljanju uradne dolžnosti.“

Pravo Unije

Direktiva 2003/9

- 5 Člen 3 Direktive 2003/9, naslovljen „Področje uporabe“, določa:

„1. Ta direktiva se uporablja za vse državljane tretjih držav in osebe brez državljanstva, ki vložijo prošnjo za azil na meji ali na ozemlju države članice, dokler jim je kot prosilcem za azil dovoljeno ostati na ozemlju [...].

[...]

4. Države članice se lahko odločijo, da bodo to direktivo uporabljale v povezavi s postopki za odločanje o prošnjah za druge vrste zaščite, ki ne izhajajo iz Ženevske konvencije [o statusu beguncev, podpisane v Ženevi 28. julija 1951, *Recueil des traités des Nations unies*, zv. 189, str. 150, št. 2545 (1954)], za državljane tretjih držav ali osebe brez državljanstva, za katere se ugotovi, da niso begunci.“

Direktiva 2004/83

- 6 Člen 1 Direktive 2004/83, naslovljen „Vsebina in področje uporabe“, določa:

„Namen te direktive je določitev minimalnih standardov glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da se jim prizna status begunca ali osebe, ki iz drugih razlogov potrebuje mednarodno zaščito, in o vsebini te zaščite.“

- 7 Člen 2(c), (e) in (g) te direktive določa:

„V tej direktivi:

[...]

(c) ‚begunec‘ pomeni državljana tretje države, ki se zaradi utemeljenega strahu pred preganjanjem zaradi rase, verske, nacionalne pripadnosti, političnega prepričanja ali pripadnosti določeni družbeni skupini nahaja izven države, katere državljan je, in ne more ali zaradi tega strahu noče izkoristiti zaščite te države [...];

[...]

(e) ‚oseba, upravičena do subsidiarne zaščite‘ pomeni državljana tretje države ali osebo brez državljanstva, ki ni opredeljena kot begunec, a je bilo v zvezi z njim dokazano, da obstajajo utemeljeni razlogi za prepričanje, da bi se zadevna oseba, če bi se vrnila v izvorno državo, ali v primeru osebe brez državljanstva, v prejšnjo državo stalnega prebivališča, soočila z utemeljenim tveganjem, da utrpí resno škodo, kot je opredeljena v členu 15 [...], in ki zaradi takega tveganja noče izkoristiti zaščite te države;

[...]

(g) ‚prošnja za mednarodno zaščito‘ pomeni prošnjo državljana tretje države ali osebe brez državljanstva za zaščito s strani države članice, ki se lahko razume kot prošnja za status begunca ali subsidiarne zaščite, in ki ne zahteva izrecno druge vrste zaščite izven področja uporabe te direktive, za katero se lahko zaprosi posebej“.

8 Člen 3 navedene direktive določa:

„Države članice lahko uvedejo ali ohranijo ugodnejše standarde za opredelitev osebe kot begunca ali osebe, upravičene do subsidiarne zaščite, in za določitev vsebine mednarodne zaščite, kolikor so ti standardi združljivi s to direktivo.“

9 V členu 15 Direktive 2004/83, naslovljenem „Resna škoda“, ki je umeščen v poglavje V te direktive, naslovljeno „Pogoji, ki jih morajo izpolnjevati osebe za priznanje subsidiarne zaščite“, je določeno:

„Resna škoda zajema:

(a) smrtno kazen ali usmrtitev; ali

(b) mučenje ali nehumano ali ponižujoče ravnanje ali kazen prisilca v izvorni državi; ali

(c) resno in individualno grožnjo za življenje ali osebnost civilista zaradi samovoljnega nasilja v situacijah mednarodnega ali notranjega oboroženega spopada.“

Direktiva 2005/85

10 Člen 3 Direktive 2005/85, naslovljen „Področje uporabe“, določa:

„1. Ta direktiva se uporablja za vse prošnje za azil, vložene na ozemlju države članice, vključno na meji ali v tranzitnih območjih države članice, ter za odvzem statusa begunca.

[...]

3. Če države članice izvajajo ali uvedejo en postopek, po katerem obravnavajo prošnje za azil kot prošnje na podlagi [K]onvencije [o statusu beguncev, podpisane v Ženevi 28. julija 1951,] in kot prošnje za druge vrste mednarodne zaščite, ki se zagotovi v okoliščinah, kot so opredeljene v členu 15 Direktive 2004/83/ES, uporabljajo to direktivo skozi ves postopek.

4. Države članice se prav tako lahko odločijo, da to direktivo uporabljajo v postopkih odločanja o prošnjah za katero koli obliko mednarodne zaščite.“

Direktiva 2008/115/ES

11 V uvodnih izjavah 2 in 12 Direktive 2008/115/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2008 o skupnih standardih in postopkih v državah članicah za vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav (UL L 348, str. 98) je navedeno:

„(2) Evropski svet v Bruslju 4. in 5. novembra 2004 je pozval k ustanovitvi učinkovite politike odstranitve in repatriacije, ki temelji na skupnih standardih, da se osebe vrnejo na human način in ob polnem spoštovanju njihovih temeljnih pravic in dostojanstva.

[...]

(12) Obravnavati bi bilo treba položaj državljanov tretjih držav, ki prebivajo nezakonito, ampak njihova odstranitev še ni mogoča. Osnovne pogoje za njihovo bivanje bi bilo treba določiti v skladu z nacionalno zakonodajo. [...]"

12 Člen 3, točka 4, te direktive določa:

„Za namene te direktive se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

[...]

4. „odločba o vrnitvi“ pomeni upravno ali sodno odločbo ali akt, ki navaja ali opredeljuje, da je prebivanje državljana tretje države nezakonito, ter nalaga ali navaja obveznost vrnitve“.

13 Člen 5 navedene direktive določa:

„Države članice pri izvajanju te direktive ustrezno upoštevajo:

[...]

(c) zdravstveno stanje zadevnega državljana tretje države,

in spoštujejo načelo nevračanja.“

14 Člen 9 Direktive 2008/115, naslovljen „Odlog odstranitve“, v odstavku 1 določa:

„Države članice odložijo odstranitev:

(a) če bi odstranitev kršila načelo nevračanja, ali

(b) toliko časa, za kolikor se v skladu s členom 13(2) zagotovi suspenzivni učinek.“

15 Člen 12 navedene direktive v odstavku 1 določa:

„Odločbe o vrnitvi in, če so bile izdane, odločbe o prepovedi vstopa in odločbe o odstranitvi se izdajo v pisni obliki ter navajajo dejanske in pravne razloge ter informacije o razpoložljivih pravnih sredstvih.

[...]“

16 Člen 13 te direktive v odstavkih 1 in 2 določa:

„1. Zadevnemu državljanu tretje države se zagotovi učinkovito pravno sredstvo, da se pritoži zoper odločbo v zvezi z vrnitvijo iz člena 12(1) ali zagotovi njen ponovni pregled pred pristojnim sodnim ali upravnim organom ali pred pristojnim telesom, katerega člani so nepristranski in neodvisni.

2. Organ ali telo iz odstavka 1 je pristojno za pregled odločb v zvezi z vrnitvijo iz člena 12(1), vključno z možnostjo začasne odložitve njihove izvršitve, razen če se začasna odložitve že uporablja po nacionalni zakonodaji.“

17 Člen 14 Direktive 2008/115 v odstavku 1 določa:

„Razen v primerih iz členov 16 in 17, države članice zagotovijo, da se za državljane tretjih držav v obdobju za prostovoljni odhod, odobrenem v skladu s členom 7, in v obdobjih, za katera je bila odstranitev odložena v skladu s členom 9, po možnosti upoštevajo naslednja načela:

[...]

(b) zagotovi se nujna zdravstvena oskrba in osnovno zdravljenje;

[...]“

Belgijsko pravo

- 18 Člen 9 loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers (zakon z dne 15. decembra 1980 o vstopu na ozemlje, prebivanju, nastanitvi in odstranitvi tujcev) v različici, ki jo je treba uporabiti v zadevi v glavni stvari (v nadaljevanju: zakon z dne 15. decembra 1980), v odstavku 1 določa:

„Tujec, ki prebiva v Belgiji in izkaže svojo identiteto v skladu z odstavkom 2 ter trpi za tako boleznijo, ki utemeljeno ogroža njegovo življenje ali telesno celovitost ali zaradi katere utemeljeno tvega, da bo nehumano ali poniževalno obravnavan, lahko – kadar v njegovi izvorni državi članici ali državi, v kateri prebiva, ne obstaja nikakršno ustrezno zdravljenje – pri ministru ali osebi, ki jo ta pooblasti, zaprosi za izdajo dovoljenja za prebivanje v Kraljevini Belgiji.“

- 19 Člen 48/4 zakona z dne 15. decembra 1980 določa:

„§ 1. Status subsidiarne zaščite se prizna tujcu, ki ga ni mogoče opredeliti kot begunca in za katerega se člen 9b ne uporabi, vendar v zvezi z njim obstajajo utemeljeni razlogi za prepričanje, da bi, če bi se vrnil v izvorno državo ali – v primeru osebe brez državljanstva – v prejšnjo državo stalnega prebivališča, utemeljeno tvegala, da utрпи resno škodo, kot je opredeljena v odstavku 2, in ki ne more ali zaradi takega tveganja noče izkoristiti zaščite te države, razen če se zanj uporabijo klavzule o izključitvi iz člena 55/4.

§ 2. Resna škoda zajema:

- (a) smrtno kazen ali usmrnitev; ali
  - (b) mučenje ali nehumano ali ponižujoče ravnanje ali kazen prosilca v izvorni državi; ali
  - (c) resno grožnjo za življenje ali telesno celovitost civilista zaradi samovoljnega nasilja v situacijah mednarodnih ali notranjih oboroženih spopadov.“
- 20 Členi 39/82, 39/84 in 39/85 zakona z dne 15. decembra 1980 določajo različne postopke za odložitev izvršitve upravnih odločb o prebivanju in odstranitvi tujcev.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 21 M. Abdida je 15. aprila 2009 vložil prošnjo za izdajo dovoljenja za prebivanje iz zdravstvenih razlogov na podlagi člena 9b zakona z dne 15. decembra 1980, ki jo je utemeljil s tem, da trpi za posebej hudo boleznijo.
- 22 Ta prošnja je bila 4. decembra 2009 razglašena za dopustno. M. Abdida je bil na podlagi tega upravičen do socialne pomoči, ki jo je izplačeval CPAS.
- 23 Prošnja za izdajo dovoljenja za prebivanje, ki jo je vložil M. Abdida, je bila z odločbo z dne 6. junija 2011 zavrnjena, ker naj bi njegova izvorna država razpolagala z medicinsko infrastrukturo, ki omogoča zdravljenje oseb z njegovo boleznijo. Ta odločba je bila 29. junija 2011 vročena M. Abdidi skupaj z odredbo o zapustitvi belgijskega ozemlja.
- 24 M. Abdida je 7. julija 2011 pri conseil du contentieux des étrangers (svet za pravnne zadeve za tujce) vložil pritožbo zoper odločbo o zavrnitvi pravice do prebivanja.

- 25 CPAS je 13. julija 2011 proti M. Abdidi sprejel odločbo o odvzemu socialne pomoči in zavrnitvi nujne zdravniške pomoči. CPAS je 27. julija 2011 ponovno preučil to odločitev in odobril nujno medicinsko pomoč.
- 26 M. Abdida je 5. avgusta 2011 zoper odločbo CPAS o odvzemu socialne pomoči vložil tožbo pri tribunal du travail (delovno sodišče) v Nivellesu.
- 27 To sodišče je s sodbo z dne 9. septembra 2011 tej tožbi ugodilo in je CPAS odredilo izplačevanje socialne pomoči M. Abdidi v višini najnujnejših sredstev za preživljanje, pri čemer je zlasti menilo, da je pravica do socialne pomoči nujen pogoj za učinkovito uveljavljanje pravnega sredstva in da je torej treba socialno pomoč, ki jo prejema M. Abdida, ohraniti, dokler se ne odloči o njegovi tožbi zoper odločbo o zavrnitvi pravice do prebivanja, ki je bila sprejeta proti njemu.
- 28 CPAS je 7. oktobra 2011 zoper to sodbo vložil pritožbo pri cour du travail v Bruslju.
- 29 To sodišče ugotavlja, da M. Abdida ob uporabi upoštevnih pravil nacionalnega prava nima suspenzivnega pravnega sredstva zoper odločbo o zavrnitvi pravice do prebivanja in da je do izdaje odločbe o tem pravnem sredstvu brez vsakršne socialne pomoči razen nujne zdravniške pomoči.
- 30 V teh okoliščinah je cour du travail v Bruslju prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

- „1. Ali je treba direktive [2004/83, 2005/85 in 2003/9] razlagati tako, da državi članici, ki določi, da je tujec, ki „trpi za tako boleznijo, ki povzroča utemeljeno tveganje za njegovo življenje ali telesno celovitost ali utemeljeno tveganje nehumanega ali poniževalnega ravnanja, kadar v njegovi izvorni državi članici ne obstaja nikakršno ustrezno zdravljenje“, upravičen do subsidiarne zaščite v smislu člena 15(b) Direktive [2004/83], nalagajo obveznost, da
- določi pravno sredstvo z odločilnim učinkom zoper upravno odločbo o zavrnitvi pravice do prebivanja in/ali subsidiarne zaščite, ki vsebuje tudi odločbo o vrnitvi,
  - v okviru svojega sistema socialne pomoči ali sistema za sprejem vlagatelju pravnega sredstva poleg zdravstvenih zagotovi tudi zadovoljevanje drugih osnovnih potreb, dokler se ne odloči o pravnem sredstvu zoper to upravno odločbo?
2. Če je odgovor nikalen, ali Listina [...], zlasti njeni členi od 1 do 3 [...], 4 [...], 19(2) [...], 20 in 21 [...] in/ali 47 [...] državo članico, ki prenese direktive [2004/83, 2005/85 in 2003/9], obvezujejo, da določi pravno sredstvo z odločilnim učinkom in zagotovi zadovoljevanje osnovnih potreb iz prvega vprašanja?“

Vprašanji za predhodno odločanje

- 31 Predložitevno sodišče z vprašanjema, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba direktive 2003/9, 2004/83 in 2005/85, po potrebi v povezavi s členi od 1 do 4, 19(2), 20, 21 in 47 Listine, razlagati tako, da mora država članica, katere pristojni organi so sprejeli odločbo o zavrnitvi prošnje državljanu tretje države za izdajo dovoljenja za prebivanje v tej državi članici na podlagi nacionalne zakonodaje, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari in v skladu s katero se dovoljenje za prebivanje v navedeni državi članici izda tujcu, ki trpi za boleznijo, ki utemeljeno ogroža njegovo življenje ali telesno celovitost ali zaradi katere utemeljeno tvega, da bo nehumano ali poniževalno obravnavan, kadar v njegovi izvorni državi ali v drugi državi, v kateri je prej bival, ne obstaja nikakršno ustrezno zdravljenje, in ki navedenemu državljanu tretje države odreja, da mora zapustiti

ozemlje te države članice, določiti ustrezno pravno sredstvo s suspenzivnim učinkom zoper to odločbo in prevzeti zagotavljanje osnovnih pogojev za bivanje tega državljana, dokler se ne odloči o pravnem sredstvu zoper navedeno odločbo.

- 32 Najprej je treba ugotoviti, da je iz predložitvene odločbe razvidno, da ti vprašanji temeljita na domnevi, da so prošnje, vložene na podlagi nacionalne zakonodaje iz spora o glavni stvari, prošnje za mednarodno zaščito v smislu Direktive 2004/83 in torej spadajo na področje uporabe te direktive.
- 33 Vendar kot je razvidno iz točk 27, 41, 45 in 46 sodbe M'Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2452), je treba člene 2(c) in (e), 3 in 15 Direktive 2004/83 razlagati tako, da prošnje, vložene na podlagi te nacionalne zakonodaje, niso prošnje za mednarodno zaščito v smislu člena 2(g) te direktive. Iz tega sledi, da državljan tretje države, ki je vložil tako prošnjo, ne spada na področje uporabe navedene direktive, kot je opredeljeno v členu 1 te direktive.
- 34 Kar zadeva Direktivo 2005/85, iz člena 3 te direktive izhaja, da se ta uporablja za prošnje za azil, pa tudi za prošnje za subsidiarno zaščito, kadar država članica uvede samo en postopek, v okviru katerega obravnava prošnjo glede obeh oblik mednarodne zaščite (sodbi M., C-277/11, EU:C:2012:744, točka 79, in N., C-604/12, EU:C:2014:302, točka 39), in da se države članice prav tako lahko odločijo, da to direktivo uporabljajo za prošnje za druge oblike mednarodne zaščite.
- 35 Ni sporno, da prošnje, vložene na podlagi nacionalne zakonodaje iz spora o glavni stvari, niso prošnje za mednarodno zaščito.
- 36 V položaju, kakršen je ta v sporu o glavni stvari, se ne uporablja niti Direktiva 2003/9, saj, prvič, člen 3(1) in (4) te direktive njeno uporabo omejuje na prošnje za azil, pri čemer pojasnjuje, da se države članice lahko odločijo, da bodo to direktivo uporabljale za odločanje o prošnjah za druge vrste zaščite, in drugič, iz spisa, s katerim razpolaga Sodišče, ni razvidno, da bi Kraljevina Belgija sprejela odločitev o uporabi navedene direktive za prošnje, vložene na podlagi nacionalne zakonodaje iz spora o glavni stvari.
- 37 Ob navedenem je v postopku sodelovanja med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, uvedenem s členom 267 PDEU, naloga Sodišča, da zagotovi nacionalnemu sodišču koristen odgovor, ki mu bo omogočil rešitev spora, o katerem odloča. Zato čeprav se je predložitveno sodišče formalno sklicevalo samo na direktive 2003/9, 2004/83 in 2005/85, to Sodišča ne ovira, da predložitvenemu sodišču predloži vse vidike razlage prava Unije, ki bi mu lahko koristili pri odločanju o predloženi zadevi, ne glede na to, ali se je to sodišče nanje v svojih vprašanjih sklicevalo. Glede tega mora Sodišče iz vseh dejstev in dokazov, ki jih je predložilo nacionalno sodišče, zlasti iz obrazložitve predložitvene odločbe, razbrati elemente navedenega prava Unije, ki jih je treba razložiti ob upoštevanju predmeta spora (glej v tem smislu sodbi Fuß, C-243/09, EU:C:2010:609, točki 39 in 40, in Hadj Ahmed, C-45/12, EU:C:2013:390, točka 42).
- 38 V obravnavanem primeru se vprašanji, ki ju je postavilo predložitveno sodišče, nanašata na značilnosti pravnega sredstva, vloženga zoper odločbo, s katero je bilo M. Abdidi odrejeno, naj zaradi nezakonitega prebivanja v Belgiji zapusti belgijsko ozemlje, in na varovalne ukrepe, ki morajo biti M. Abdidi zagotovljeni, dokler ni odločeno o pravnem sredstvu, ki ga je vložil zoper to odločbo.
- 39 Ni sporno, da navedena odločba pomeni upravni akt, s katerim je ugotovljena nezakonitost prebivanja državljana tretje države in naložena obveznost vrnitve. Torej jo je treba opredeliti kot „odločbo o vrnitvi“ v smislu člena 3, točka 4, Direktive 2008/115.
- 40 Ta direktiva v členih 13 in 14 določa pravila v zvezi s pravnimi sredstvi zoper odločbe o vrnitvi in varovalnimi ukrepi, ki se pred vrnitvijo zagotavljajo državljanom tretjih držav, proti katerim je bila taka odločba sprejeta.

- 41 Zato je treba ugotoviti, ali je treba navedena člena razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni zakonodaji, ki za pravno sredstvo, vloženo zoper odločbo o vrnitvi, kakršna je ta iz spora o glavni stvari, ne določa suspenzivnega učinka in ki ne zagotavlja osnovnih pogojev za bivanje zadevnega državljana tretje države, dokler ni odločeno o pravnem sredstvu, vloženem zoper tako odločbo.
- 42 V zvezi s tem je treba poudariti, da je treba določbe Direktive 2008/115 razlagati – kot je navedeno v uvodni izjavi 2 te direktive – ob polnem spoštovanju temeljnih pravic in dostojanstva zadevnih oseb.
- 43 Kar zadeva, prvič, značilnosti pravnega sredstva, ki ga mora biti mogoče vložiti zoper odločbo o vrnitvi, kakršna je ta iz spora o glavni stvari, je iz člena 13(1) Direktive 2008/115 v povezavi z njenim členom 12(1) razvidno, da mora imeti državljan tretje države na voljo učinkovito pravno sredstvo, da se pritoži zoper odločbo o vrnitvi, sprejeto proti njemu.
- 44 Člen 13(2) te direktive pa določa, da lahko organ ali telo, ki je pristojno za odločanje o tem pravnem sredstvu, začasno odloži izvršitev izpodbijane odločbe o vrnitvi, razen če se začasna odložitev že uporablja po nacionalni zakonodaji. Iz tega sledi, da navedena direktiva ne nalaga, da ima pravno sredstvo iz njenega člena 13(1) nujno suspenzivni učinek.
- 45 Kljub temu je treba značilnosti tega pravnega sredstva določiti v skladu s členom 47 Listine, ki pomeni potrditev načela učinkovitega pravnega sredstva (glej v tem smislu sodbi Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, točka 37, in Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, točka 59) in v skladu s katerim ima vsakdo, ki so mu kršene pravice in svoboščine, zagotovljene s pravom Unije, pravico do učinkovitega pravnega varstva pred sodiščem, ob spoštovanju pogojev, določenih v navedenem členu.
- 46 V zvezi s tem je treba poudariti, da člen 19(2) Listine med drugim določa, da se nihče ne sme izročiti državi, v kateri zanj obstaja resna nevarnost, da bo nečloveško ali ponižujoče obravnavan.
- 47 Iz sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice, ki jo je na podlagi člena 52(3) Listine treba upoštevati pri razlagi člena 19(2) Listine, je razvidno, da čeprav nedržavljeni, za katere velja odločba, ki omogoča njihovo odstranitev, načeloma ne morejo uveljavljati pravice ostati na ozemlju države, da bi bili še naprej upravičeni do socialno-zdravstvene ali druge pomoči ali storitev, ki jih zagotavlja ta država, lahko odločba o izročitvi tujca, ki ima hudo fizično ali psihično bolezen, državi, v kateri so možnosti za zdravljenje te bolezni slabše od tistih, ki so na voljo v navedeni državi, sproži vprašanje z vidika člena 3 EKČP, in sicer v zelo izjemnih primerih, kadar so humanitarni razlogi, ki nasprotujejo tej izročitvi, nujni (glej zlasti sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 27. maja 2008 v zadevi N. proti Združenemu kraljestvu, točka 42).
- 48 V zelo izjemnih primerih, v katerih bi odstranitev državljana tretje države, ki ima hudo bolezen, v državo, v kateri ne obstaja ustrezno zdravljenje, kršila načelo nevračanja, države članice torej v skladu s členom 5 Direktive 2008/115 v povezavi s členom 19(2) Listine ne morejo opraviti te odstranitve.
- 49 Izvršitev odločbe o vrnitvi, ki pomeni odstranitev državljana tretje države, ki ima hudo bolezen, v državo, v kateri ne obstaja ustrezno zdravljenje, bi lahko torej v nekaterih primerih pomenila kršitev člena 5 Direktive 2008/115.
- 50 Za te zelo izjemne primere je značilna resnost in nepopravljivost škode, ki izhaja iz odstranitve državljana tretje države v državo, v kateri obstaja resno tveganje nehumanega ali poniževalnega ravnanja. Učinkovitost pravnega sredstva, vloženga zoper odločbo o vrnitvi, katere izvršitev lahko zadevnega državljana tretje države izpostavi resnemu tveganju za resno in nepopravljivo poslabšanje njegovega zdravstvenega stanja, v teh okoliščinah zahteva, da ima ta državljan tretje države na voljo pravno sredstvo s suspenzivnim učinkom, da se zagotovi, da se odločba o vrnitvi ne izvrši, dokler pristojni organ ni uspel preučiti očitka v zvezi s kršitvijo člena 5 Direktive 2008/115 v povezavi s členom 19(2) Listine.

- 51 Ta razlaga je podprta s pojasnili k členu 47 Listine, v skladu s katerimi prvi pododstavek tega člena temelji na členu 13 EKČP (sodba Arango Jaramillo in drugi/EIB, C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, točka 42).
- 52 Evropsko sodišče za človekove pravice je namreč presodilo, da kadar se država odloči izročiti tujca državi, za katero je na podlagi utemeljenih razlogov mogoče domnevati, da bi bil tujec v njej izpostavljen resničnemu tveganju, da bo obravnavan v nasprotju s členom 3 EKČP, učinkovitost vloženega pravnega sredstva iz člena 13 EKČP zahteva, da imajo zadevne osebe zoper izvršitev ukrepa, ki omogoča njihovo vrnitev, na voljo zakonsko suspenzivno pravno sredstvo (glej zlasti sodbi Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 26. aprila 2007 v zadevi Gebremedhin proti Franciji, točka 67, in z dne 23. februarja 2012 v zadevi Hirsi Jamaa in drugi proti Italiji, točka 200).
- 53 Iz navedenega izhaja, da je treba člena 5 in 13 Direktive 2008/115 v povezavi s členoma 19(2) in 47 Listine razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni zakonodaji, ki zoper odločbo o vrnitvi, zaradi izvršitve katere je lahko zadevni državljani tretje države izpostavljen resnemu tveganju za hudo in nepopravljivo poslabšanje zdravstvenega stanja, ne določa pravnega sredstva s suspenzivnim učinkom.
- 54 Kar zadeva, drugič, zagotavljanje osnovnih pogojev za bivanje državljanov tretje države v položaju, kakršen je ta v sporu o glavni stvari, velja, da čeprav je iz uvodne izjave 12 Direktive 2008/115 razvidno, da bi bilo treba osnovne pogoje za bivanje državljanov tretjih držav, ki prebivajo nezakonito, ampak njihova odstranitev še ni mogoča, določiti v skladu z nacionalno zakonodajo, pa ostaja dejstvo, da mora biti ta zakonodaja v skladu z obveznostmi, ki izhajajo iz te direktive.
- 55 Člen 14 navedene direktive pa določa nekatere varovalne ukrepe pred vrnitvijo, predvsem v obdobjih, za katera je bila odstranitev odložena v skladu s členom 9 te direktive.
- 56 V skladu s členom 9(1)(b) Direktive 2008/115 države članice odložijo odstranitev za toliko časa, za kolikor se v skladu s členom 13(2) te direktive zagotovi suspenzivni učinek.
- 57 Vendar je iz splošne sistematike Direktive 2008/115, ki jo je treba upoštevati pri razlagi določb te direktive (glej v tem smislu sodbo Abdullahi, C-394/12, EU:C:2013:813, točka 51), razvidno, da mora člen 9(1)(b) te direktive zajemati vse položaje, v katerih mora država članica po vložitvi pravnega sredstva zoper odločbo o vrnitvi odložiti izvršitev te odločbe.
- 58 Iz navedenega izhaja, da morajo države članice državljanu tretje države, ki ima hudo bolezen in ki je zoper odločbo o vrnitvi, zaradi izvršitve katere je lahko izpostavljen resnemu tveganju za hudo in nepopravljivo poslabšanje zdravstvenega stanja, vložiti pravno sredstvo, zagotoviti varovalne ukrepe pred vrnitvijo, določene v členu 14 Direktive 2008/115.
- 59 Natančneje, v položaju, kakršen je ta v sporu o glavni stvari, mora zadevna država članica na podlagi člena 14(1)(b) navedene direktive zagotoviti, kolikor je mogoče, osnovne pogoje za bivanje državljanov tretje države, ki ima hudo bolezen, kadar ta nima sredstev, da bi si sam zagotovil te pogoje.
- 60 Zagotovitvi nujne zdravstvene oskrbe in osnovnega zdravljenja, določeni v členu 14(1)(b) Direktive 2008/115, bi se lahko namreč v takem položaju odvzel polni učinek, če je ne bi spremljalo zagotavljanje osnovnih pogojev za bivanje zadevnega državljanov tretje države.
- 61 Vendar je treba poudariti, da je naloga držav članic, da določijo obliko tega zagotavljanja osnovnih pogojev za bivanje zadevnega državljanov tretje države.
- 62 Iz tega sledi, da je treba člen 14(1)(b) Direktive 2008/115 razlagati tako, da nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki ne določa zagotavljanja, kolikor je mogoče, osnovnih pogojev za bivanje državljanov tretje države, ki ima hudo bolezen, da bi omogočila, da se lahko nujna zdravstvena oskrba in osnovno

zdravljenje učinkovito zagotavljata v obdobju, v katerem je zadevna država članica po vložitvi pravnega sredstva zoper odločbo o vrnitvi, sprejeto proti temu državljanu tretje države, njegovo odstranitev dolžna odložiti.

63 Glede na zgoraj navedeno je treba na postavljena vprašanja odgovoriti, da je treba člena 5 in 13 Direktive 2008/115 v povezavi s členoma 19(2) in 47 Listine ter člen 14(1)(b) navedene direktive razlagati tako, da nasprotujejo nacionalni zakonodaji, ki:

- za pravno sredstvo, vloženo zoper odločbo, s katero se državljanu tretje države, ki ima hudo bolezen, odreja, naj zapusti ozemlje države članice, ne določa suspenzivnega učinka, kadar je lahko zaradi izvršitve te odločbe ta državljan tretje države izpostavljen resnemu tveganju za hudo in nepopravljivo poslabšanje zdravstvenega stanja, in
- ne določa zagotavljanja, kolikor je mogoče, osnovnih pogojev za bivanje navedenega državljana tretje države, da bi omogočila, da se lahko nujna zdravstvena oskrba in osnovno zdravljenje učinkovito zagotavljata v obdobju, v katerem je ta država članica po vložitvi tega pravnega sredstva dolžna odstranitev tega državljana tretje države odložiti.

Stroški

64 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

Člena 5 in 13 Direktive 2008/115/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2008 o skupnih standardih in postopkih v državah članicah za vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav v povezavi s členoma 19(2) in 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah ter člen 14(1)(b) navedene direktive je treba razlagati tako, da nasprotujejo nacionalni zakonodaji, ki:

- **za pravno sredstvo, vloženo zoper odločbo, s katero se državljanu tretje države, ki ima hudo bolezen, odreja, naj zapusti ozemlje države članice, ne določa suspenzivnega učinka, kadar je lahko zaradi izvršitve te odločbe ta državljan tretje države izpostavljen resnemu tveganju za hudo in nepopravljivo poslabšanje zdravstvenega stanja, in**
- **ne določa zagotavljanja, kolikor je mogoče, osnovnih pogojev za bivanje navedenega državljana tretje države, da bi omogočila, da se lahko nujna zdravstvena oskrba in osnovno zdravljenje učinkovito zagotovita v obdobju, v katerem je ta država članica po vložitvi tega pravnega sredstva dolžna odstranitev tega državljana tretje države odložiti.**

Podpisi